

25.06.2019

Eleonory Kalkowskiej (1883-1937) polsko-niemiecka twórczość i jej recepcja

Autor: Anna Dżabagina

Dziedzina: Literaturoznawstwo

Instytucja: Wydział Polonistyki UW

Miejscowość: Warszawa

Promotorzy: Lena Magnone

Recenzenci: Joanna Krakowska-Narożniak, Schamma Schahadat

Rozprawa jest pierwszą monografią poświęconą całokształtowi twórczości i recepcji Eleonory Kalkowskiej: polsko-niemieckiej pisarki, istotnej, choć zapoznanej agentki sieci transnarodowego modernizmu.

W dotychczasowych badaniach historycznoliterackich Kalkowska funkcjonowała przede wszystkim jako autorka paru sztuk (głównie napisanych w latach 1929-1932 „Sprawy Jakubowskiego” i „Doniesień drobnych”), które przyporządkowały jej dorobek do nurtu politycznego Zeittheater okresu Republiki Weimarskiej. Niniejsza rozprawa dowodzi, że był to jeden z powodów marginalizacji Kalkowskiej zarówno w niemieckiej, jak i polskiej historii literatury. Nie bez znaczenia była też kwestia niejednoznacznej, wielopozycyjnej przynależności narodowej pisarki, która na różnych płaszczyznach interferowała z recepcją jej twórczości i wpłynęła na wymazanie autorki z unarodowionych kanonów literackich. Do najważniejszych zadań niniejszej rozprawy należało zatem – z jednej strony – zaprezentowanie przypadku Kalkowskiej jako autorki tekstów znacznie wykraczających poza wąskie ramy kategorii Zeittheater (takich jak m.in. młodopolski zbiór opowiadań „Głód życia” z 1904, feministyczno-pacyfistyczny tom poezji „Der Rauch des Opfers” z 1916, „herstoryczna” sztuka poświęcona carycy Katarzynie [„Katharina”, ok. 1926] czy „L’Arc de Triomphe”, który zaświadcza o zainteresowaniu pisarki tematyką egzystencjalną). Zaś z drugiej strony, opisanie mechanizmów interferencji pomiędzy kategoriami przynależności narodowej, narzucanymi Kalkowskiej (która określała siebie jako „ucieleśniony skrawek Paneuropy”), a recepcją jej twórczości (i ostatecznie: marginalizacją jej dorobku w obrębie unarodowionych historii literatury).

Główne metodologiczne inspiracje, patronujące rozprawie, są zaczerpnięte ze studiów rozwijanych w ramach tak zwanego "zwrotu przestrzennego". Autorka wykorzystuje koncepcje z takich nurtów jak geopoetyka, studia nad modernizmem transnarodowym i uchodźczym (exile studies), a także z zakresu feminizmu umiejscawiania. Istotną dla rozprawy jest również idea „światowej republiki literatury” Pascale Casanovy, która opisała m.in. mechanizmy rządzące transnarodowym polem literackim oraz wymagania, stawiane pisarzom języków o „niższej” pozycji w hierarchii „światowego” literackiego prestiżu.

Rozprawa jest podzielona na trzy części, których granice podyktowane zostały przez biograficzno-chronologiczne ramy. Część pierwsza ("Migracje") obejmuje lata 1883-1918 i etap nomadycznych poszukiwań Kalkowskiej (zarówno artystycznych, jak i geograficznych). W drugiej ("Zamek i poetka") zrekonstruowana została działalność pisarki w modernistycznym, kosmopolitycznym Berlinie okresu weimarskiego (1919-1933): jej starania o trafienie na scenę oraz punkt szczytowy kariery, gwałtownie przerwany przez dojście NSDAP do władzy. Część trzecia ("Exodus") dotyczy uchodźczych lat

Biuletyn Polonistyczny

Kalkowskiej (1933-1937), spędzonych w Paryżu i Londynie pomiędzy tysiącami innych wygnańców, którzy w późniejszej historii literatury nazwani zostali formacją "modernizmu uchodźczego". W tym świetle przypadek Kalkowskiej jawi się jako ważne ogniwo w historii różnych „geomodernizmów”.

Data otwarcia przewodu: 20.02.2018

Termin zakończenia pracy: 19.02.2019

Do pobrania:

- doktoratADzabagina_recenzja_prof_Schahadat_S.pdf
- doktoratADzabagina_recenzja_prof_Krakowska-Narozniak.pdf
- doktorat_ADzabagina_opinia_prof_Magnone.pdf

Słowa kluczowe: literatura polsko-niemiecka, Kalkowska Eleonora, modernizm transnarodowy, exile studies, feminizm umiejscawiania